

Çingiz hanyñ haty

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Çingiz hanyñ haty CENGİZ HAN'IN MEKTUBU

Cengiz Han, Harezmsahlar Türkmen Devleti'ne karşı büyük savaşa girişmeden önce yerinin nasıl doldurulacağını düşünmeye başlamıştı. Bu andan itibaren ölüm düşüncesi zihnini meşgul etmiş, Çin'de "ölümsüzlük ilacı" olduğunu ve bu ilacı ise Taocu simyacıların bildiklerini duymuştu. İşte bu yüzden o esnada yaşayan en büyük Taocu keşiş Chang Chun'a mektup göndererek ondan ölümsüzlük ilacını temine niyetlenmişti.

Cengiz'in bu niyetine ulaşmak için gönderdiği mektubun metnini veren tek kaynak, benim de kütüphanemde bulunan Chuo Geng Lu 卷四'ür. Bu kaynak Çin'deki Moğol Sülâlesi'nin gizli bir sülâle tarihidir. Bu tarih, klasik Çin tarzından farklı olarak modern deneme tarzı denebilecek bir türde yazılmıştır. Eserin müellifi Tao Zongyi 陶宗儀, Moğolların idâresinde yüksek mevkilere gelmiş ve ardından siyasetten çekilerek kendisini ilme adamıştır. 30 bölümden oluşan eser, şahsî mektuplardan tiyatro oyunlarına, şiirden günlük hayata her şeyi ihtiva etmektedir. Eser bilhassa tıp ve fizik sahasında ilginç bilgiler vermektedir. Bu eser Çin'in Ming Sülâlesi (1368-1644) devrinde neşredilmiş ve 1958 yılında tahkikli nüsha Pekin'de Zhonghua Shuju ve yine 1964 yılında Taipei'de Shijie Shuju adlı yayınevi tarafından basılmıştır. Cengiz Han'ın mektubu ve keşişin cevabı bu eserin 10. bölümünde 150-153. sayfada yer almaktadır. Mektuplar gayet samimi bir üslupla yazılmıştır. Cengiz sade bir şekilde halkı idâre etmedeki sert esasları açık olarak dile getirmektedir. Diğer yandan Chang Chun onun alçakgönüllülüğüne, açıklığına ve samimiyetine hayran kalmıştır. Yaşadığı devri ve insan tabiatını iyi bilen yüksek dehası Cengiz'e doğuştan gelmiş gibidir. Bu sebeple Kuzey Çin'i almak üzere olan Cengiz, onun görüşlerine büyük değer vermektedir. Bununla beraber Cengiz'in keşişin müşavirliğine danışmaktaki sabırsızlığının sebebi başkadır. Palladius'a göre

Chang Chun, Kuzey Taocu ekole, “altın lotus” mezhebine mensuptu; bu mezhebin üstatları kendilerine “mükemmel, gerçek ve kutsanmış kişi” derlerdi. Bunların hepsi ruhanî simyada üstatlardı, ruhanî âleme bakıyorlardı ve maddeci simyacılar tarafından yüzyıllardır boşuna araştırılan ölümsüzlüğün sırrını bulmaya çalışıyorlardı. Cengiz’in ilk konuşmasında Chang Chun’a sorduğu ilk sorulardan biri “ölümsüzlük için bir ilacınız var mı?” olmuştur. Hem Cengiz’in hem de Chang Chun’un 1227 yılının VII. ayında ölmesi de tuhaf bir hakikattir.

Cengiz’in Chang Chun’a gönderdiği mektubun kendisi tarafından yazılmadığını söylemeye gerek bile yoktur. Cengiz hiçbir dilde yazamazdı. Besbelli ki fâtihin fikirleri bir Çinli tarafından odasında yazıya geçirilmiştir; bu Çinli çok büyük bir ihtimalle kabiliyetli müşaviri Yelü Chucai idi.

Klasik Çin usulünde yazılan mektup şöyledir:

“Kibri ve lükse aşırı düşkünlüğü sebebiyle Gök, Çin’i terk etmiştir. Ancak kuzeyin kırlarında yaşayan ben, olağanüstü tutkulara sâhip değilim. Lüksten nefret ederim ve ölçülü yaşarım. Sadece bir elbisem ve bir yiyeceğim var. Tıpkı mütevazı çobanlarım gibi aynı yemeği yerim, aynı çaputu giyerim. Halkıma çocuklarım gözüyle bakarım ve kabiliyetli olanlarıyla kardeşlerimmiş gibi ilgilenirim. Biz ilkelerimize daimâ sadık kaldık ve karşılıklı sevgiyle her zaman bir bütün olarak yaşadık. Askerî harekâtlarda daimâ önde bulundum ve çarpışma esnasında asla geriye geçmedim. Yedi yıl zarfında büyük bir iş başardım ve bütün dünyayı bir imparatorluk altında birleştirdim. Benim seçkin kabiliyetlerim yok. Ancak Çin hükûmeti dönektir ve bu yüzden Gök, bana Çin tahtını ele geçirmem için yardım etti. Güneyde Song (Devleti), kuzeyde Uygur, doğuda Tangut ve batıda yabancıların hepsi hâkimiyetimi kabûl ettiler. Bana öyle geliyor ki çok eski devirlerde (Hun) Chanyu’müzün devrinden beri böylesine büyük bir devlet görülmemişti. Ancak dâvetim ulu olduğu için omuzlarıma binen yük de çok ağırdır. İdâremin olduğu yerde bir şeylerin noksan olmasından korkarım. Bir ırmağı geçmek için kayıklar ve dümenler yaparız. Aynı şekilde bilge adamı dâvet ediyoruz ve devleti iyi bir düzende tutmak için müşavirler seçiyoruz.

Tahtta çıktığım zamandan beri halkımı idâre etmek için yüreğimi ortaya koyuyorum; ancak üç (kung) ve dokuz (k'ing)'un yerine koyulmaya layık birini bulamadım. Bu şartları göz önünde bulundurarak sordum ve duydum ki siz doğruluk yolunu kat etmiş birisiniz. Derin bir ilme ve engin tecrübeye sâhipsiniz, siz hukuku iyi bilirsiniz. Sizin kutsallığınız aşikârdır. Siz olağanüstü kabiliyetlere doğuştan sâhip olan kutsanmış birisiniz. Uzun bir zamandır kaya oyuklarında yaşıyorsunuz ve inzivaya çekilmişsiniz. Ancak siz sayısız kalabalıkta ölümsüz varlıkların yolundaki bulutlar gibi kutsiyete erişmişlerdensiniz. Biliyorum ki savaştan sonra siz Shandong'da, aynı yerde yaşamaya devam ettiniz ve ben daimâ sizi düşünüyorum. Wei Irmağından aynı araba içinde dönüş hikâyelerini ve kamış barakada dâvetlerin üç kez tekrarlandığını öğrendim. Ancak ne yapabilirim? Dağlar ve engin düzlükler bizleri ayırmaktadır ve ben sizinle buluşamıyorum. Ben sadece tahttan inebilirim ve kenarda bekleyebilirim. Perhize girdim ve yıkandım. Emir subayım Liu Zhonglu'ya sizin için bir araba ve muhafız temin etmesini emrettim. Binlerce li gözünüzü korkutmasın. Mübarek adımlarınızı atmanız için size yalvarıyorum. Kumlu çölün enginliğini düşünmeyin. Hâli hazırdaki vaziyette insanlara acıyın veya bana merhamet gösterin; benimle temasa geçmeniz hayat kurtarmak mânâsına gelir. Size bizzat hizmet edeceğim. En azından sizin bilgeliğinizin değersiz bir parçası olarak kalacağımı ümit ederim. Bana sadece bir kelime söyleyin ve ben mutlu olacağım. Bu mektupta düşüncelerimi kısaca izah ettim ve beni anlayacağınızı umuyorum. Yine büyük tao'nun ilkelerine nüfuz eden ve doğru her şeyle duygudaş olan sizin insanların arzularına karşı koymayacağınızı umut ederim.

1219 yılının V. ayının 1. günü (15 Mayıs) yazılmıştır".

Kürşat YILDIRIM. Taryhy makalalar